

Suomalaisvenäläiset kirjallisuussuhteet uuden bibliografisen ja arkistotiedon valossa

Tomi Huttusen toimittama teos avaa yllirajaista suomalaisen kirjallisuuden historiaa monipuolisesti

Marja Sorvari
Itä-Suomen yliopisto

<https://doi.org/10.61200/mikael.160040>

Tomi Huttunen toim. 2024. *Henkinen muuri: Suomalaisvenäläiset kirjallisuussuhteet 1800–1930*. Helsinki: SKS, 549 s. ISBN 978-951-858-867-5.

Tomi Huttusen toimittama teos *Henkinen muuri: Suomalaisvenäläiset kirjallisuussuhteet 1800–1930* on merkittävä panos Suomen ja Venäjän välisten kirjallisten kontaktien, kulttuuristen välittäjien ja käännöshistorian tutkimukseen. Kirjan nimi viittaa piintyneeseen käsitykseen Suomen ja Venäjän väliseen rajan ”henkisestä ylittämättömyydestä” (s. 9), siitä kuinka suomalaisten on usein mahdotonta ymmärtää ”vierasta venäläistä kulttuuria sekä sikäläistä käsittämätöntä elämänmenoa” (s. 24). Teos sisältää johdannon lisäksi kaksikymmentä lukua, jotka etenevät kronologisesti ja valottavat niin käännöstoimintaa ja tunnettujen kirjailijoiden vastaanottoa kuin venäläisten kirjailijoiden Suomi-kuvaa ja kotimaisten kirjailijoiden Venäjä-käsityksiä.

Huttunen toteaa johdantoluvussa, että teoksen tehtävä on ennen kaikkea täyttää aukkoja Suomen ja Venäjän välisten kirjallisuussuhteiden historian osalta. *Henkinen muuri* pohjautuu laajaan arkisto- ja kirjastotutkimukseen, joka on toteutettu pääosin Huttusen johtamassa Suomen Kulttuurirahaston ja Raija Rymin-Nevanlinnan rahaston tukemassa hankkeessa ”Venäläinen kirjallisuus ja Suomi”. Hankkeessa ”on kartoitettu venäläisen kirjallisuuden Suomessa tehtyjen ruotsinnosten ja suomennosten historiaa sekä suomalaisen ja suomenruotsalaisen kirjallisuuden venäjännösten historiaa aikavälillä 1800–1930” (s. 7). Lisäksi on tarkasteltu venäläisessä kirjallisuudessa esiintyviä Suomen ja suomalaisuuden kuvia sekä Venäjän ja venäläisyyden kuvia suomalaisessa kirjallisuudessa. *Henkisen muurin* tehtävänasetteluun on vaikuttanut venäläisen kirjallisuuden käännöshistorian tutkimuksen jakautuminen useamman tutkimushankkeen kesken. Huttunen toteaa teoksen sisältävän lukuja myös tutkijoilta, jotka ovat toimineet Svenska Kulturfondenin rahoittamassa venäläisen ja suomenruotsalaisen modernismin yhteyksiin keskittyneessä hankkeessa. Hän mainitsee myös Emil Aaltosen säätiön rahoittaman ”Tekstit liikkeessä: Naiskirjailijoiden tuotannon vastaanotto Suomessa ja Venäjällä 1840–2020”, jonka johtajan, Viola Parente-Čapkován

Marja Kivilehto, Laura Ivaska, Olli Lautenbacher, Minna Ruokonen & Lena Segler-Heikkilä (toim.) 2025
Mikael

Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen aikakauslehti 18:1, s. 133–139
Finsk tidskrift för översättnings- och tolkningsforskning 18:1, s. 133–139
Finnish Journal of Translation and Interpreting Studies 18:1, p. 133–139

kirjoittama luku ”L.Onerva ja Venäjä” sisältyy teokseen. Viimeaikainen vilkas tutkimus valottaa suomalaisvenäläisten kirjallisuus- ja kulttuurisuhteiden historiaa monipuolistaen käsityksiämme siitä.

Suomi-kuva, ensimmäiset Moskovan stipendiaatit ja suomalaiset pietarilaistekstit

Teoksen ensimmäinen, Nikita Drozdovin kirjoittama luku tarkastelee, kuinka 1700-luvun venäläisessä kuvitteellisessa maantieteessä Suomi-kuva liittyy kiviseen ja karuun luontoon sekä noituuteen ja taikuuteen. Drozdov tuo esiin, kuinka Aleksandra Hvostovan kuvitteellinen matkakertomus Камин (1795, Kamin, julkaistu suomeksi nimellä ’Takan ääressä’, 2001, suom. Erkki Peuranen) loi pohjan venäläisessä kirjallisuudessa sitkeästi säilyneelle stereotyyppiselle kuvalle Suomesta murheellisena ja hedelmättömänä mutta myyttisenä paikkana. Kirjaan sisältyy myös toinen luku, jossa käsitellään venäläisen kirjallisuuden Suomi-kuvaa 1900-luvun alun runoudessa. Siinä Aleksandr Sobolev ja Roman Timentšik kirjoittavat, kuinka ”[a]ikakauden runot saivat perintöinä 1800-luvun alun ja puolivälin runoudesta kirjallisuuden topoksen vakiintuneet suomalaisuuden kiintopisteet: villi ja synkkä, kivinen, ankara, vuosisatainen, ikuinen, surullinen, autio, jäinen, graniittinen (s. 321)”.

Tomi Huttunen käsittelee luvussaan ensimmäisten suomalaisten Moskovan stipendiaattien, Eric Gustaf Ehrströmin ja Carl Gustaf Ottelinin, kokemuksia Venäjällä. Turun akatemian ylioppilaat lähetettiin Venäjän valtion ja Turun akatemian kustantamana Moskovaan opiskelemaan venäjää ja hankkimaan oppimateriaaleja venäjän kielen opetusta varten vuonna 1812. Ehrstömiltä säilyneen 600-sivuisen päiväkirjan ja stipendiaattien lähettämien kirjeiden pohjalta Huttunen kartoittaa matkan aikana syntyneiden ensimmäisten venäjän kielestä tehtyjen Nikolai Karamzinin teosten ruotsinnosten syntyä. Luku avaa kulttuuristen välittäjien merkitystä suomalaisvenäläisille kirjallisuussuhteille, sillä stipendiaattien tekemien käännösten kautta ”ensimmäistä kertaa venäläinen kirjailija saattoi vaikuttaa suomalaiseen kirjallisuuskeskusteluun” (s. 73).

Pietarin suomalaisten elämäntarinoiniin johdattaa puolestaan Huttusen ja Mika Pylsyn yhteinen luku, joka paneutuu kolmen pietarinsuomalaisen kulttuurivälittäjän, Thomas Frimanin, Samuli S.:n (Suomalainen) ja Martti Wuoren toimintaan. Kirjoittajien mukaan kaikki kolme edustavat vähemmän tunnettua suomalaisten pietarilaistekstien jatkumoa, joka liittyy kiinnostavasti samanaikaisten venäläisten pietarilaistekstien kanssa. Kääntäjänä paremmin tunnetun Samuli S.:n myöhäinen omaelämäkerrallinen novellikokoelma *Kevään ajoilta* (1900) on ”merkittävä tietolähde pietarinsuomalaisten elämäntavoista” (s. 97). Friman kuvataan suomalaisen kirjallisuuden historian tuntemattomana mutta ”arvoituksellisenä hahmona”, joka pietarinsuomalaisessa kulttuurihistoriassa oli kuitenkin ”kiistaton merkkihenkilö” toimien kirjailijana, kääntäjänä ja kirjavälittäjänä (s. 78).

Klassikoiden vastaanotto ja sortovuosien venäläinen käännöskirjallisuus

Venäläisten klassikoiden vastaanottoa käsitellään useissa luvuissa. Ben Hellman kuvaa kiinnostavasti luvussa ”Kolmen suuren klassikon saapuminen Suomeen” kuinka Aleksandr Puškinin, Mihail Lermontovin ja Nikolai Gogolin matka suomalaisten lukijoiden piiriin sisälsi monenlaisia mutkia. Hellman tuo esiin erityisesti kääntäjien roolin välittäjinä ja kartoittaa laajasti klassikoiden varhaista vastaanottoa. Toisessa Hellmanin kirjoittamassa luvussa ”Lukijoiden suosikki Ivan Turgenev” käy ilmi, että monia Turgenevin teosten ruotsinnoksia julkaistiin suomalaislehdissä ”lähes välittömästi venäjänkielisten alkuteosten jälkeen” (s. 141). Koska kysyntä oli suurta, ”prosessia joudutettiin joskus kääntämällä saksasta tai ranskasta tai lainaamalla ruotsalaista lehdistöä” (s. 141).

Riku Toivolan luku ”’Miehuullinen Dostojevski’ – suomalaisen lukijakunnan synnystä” kartoittaa puolestaan Fjodor Dostojevskin suomalaista vastaanottoa 1880–1930-luvuilla. Vastaanoton eri vaiheet kuvastavat Suomessa käytyä yhteiskunnallista keskustelua niin työläisten asiasta, vankeinhoidosta ja suhteesta venäläisyyteen, kuin siitä, kuinka romaanien ”psykologinen luonnekuvaus ja kertojатаidon mestarinäyte” (s. 165) ovat asioita, joihin jokaisen pitäisi tutustua. Ben Hellmanin luku ”Aikalaisten näkemyksiä Tolstoista” tutustuttaa Leo Tolstoin ensimmäisiin käännöksiin Suomessa. Hellman mainitsee, kuinka esimerkiksi Tolstoin *Sota ja rauha* osoittautui haastavaksi käännettäväksi, ja romaanista on sittemmin tehty jo neljäs käännös: 1975 ilmestyi maineikkaan kääntäjän, Esa Adrianin käännös. Erityisen mielenkiintoinen vaihe Tolstoin suomalaisessa vastaanotossa on vuosi 1891, jolloin 29-vuotias Arvid Järnefelt tutustui Tolstoin teoksiin. Kirjailijat tapasivat kaksi kertaa: 1899 Moskovassa ja kreivi Tolstoin maatilalla Jasnaja Poljanassa yksitoista vuotta myöhemmin. Tolstoi veti puoleensa monia suomalaisia, jotka vierailivat hänen luonaan tai lähettivät hänelle kirjeitä, jotkut ilmeisesti jopa suomeksi, sillä moni ”otaksui kaikkietävän Tolstoin osaavan myös suomea” (s. 215).

Anton Tšehovin vastaanottoa autonomian ajan Suomessa tarkastelevat puolestaan Tintti Klapuri ja Liisa Byckling. 1900-luvun taitteessa kuva kirjailijasta oli erilainen kuin nykykäsitys: tuolloin Tšehov ymmärrettiin taitavaksi satiirikoksi, sillä tuotannosta käännettiin eniten humoristisista lyhyistä teksteistä koostuvaa varhaistuotantoa. Käsitys kirjailijalaadusta kuitenkin täsmentyi Tšehovin kuoleman jälkeen, kun kääntämistoimintakin laajeni ja monipuolistui. Välittäjähahmoina Klapuri ja Byckling nostavat esiin viipurilaisen stipendiaattinakin Moskovassa opiskelleen Robert A. Seppäsen sekä Reino Silvannon, jonka nimeen kirjoittajat yhdistävät Tšehovin todellisen läpimurron Suomessa.

Luvussa ”Kolme uutta venäläistä kirjailijanimeä” Ben Hellman avaa kolmen vallankumouksellisen kirjailijan, Maksim Gorkin, Leonid Andrejevin ja Aleksandr Kuprinin vastaanottoa Suomessa 1900-luvun vaihteessa. Kirjailijat asettuivat vastustamaan venäläistämispolitiikkaa ja saivat suurta suosiota Suomessa. Hellman kuvaa tietorikkaassa luvussa, kuinka kirjailijat vierailivat Suomessa, miten he suhtautuivat Suomeen sekä sitä, miten Suomessa kriitikot ottivat teoksia vastaan. Mika Pylysy tuo luvussa ”Venäjänkielinen kirjallisuus sortovuosien Suomessa” kiinnostavasti

esiin, kuinka sortokausista ja venäläistämispolitiikasta huolimatta ”suomalaiset alkoivat 1900-luvun vaihteessa perehtyä yhä alati paremmin venäläiseen kirjallisuuteen” (s. 279). Suomennosten vastaanotto oli kuitenkin kahtalaista ja seurasi poliittisia jakolinjoja maan sisällä. Ensimmäisen sortokauden (1899–1907) vastaanottoa luonnehtii kiinnostus tutustua venäläisen kirjallisuuden kautta ”venäläiseen kansanhenkeen ja oppia ymmärtämään niitä aatteita ja päämääriä, jotka siinä myllertävät” (s. 260) kuten luvussa siteerattu Eino Leino eräässä pakinassaan oli kirjoittanut. Toisen, synkemmän sortokauden (1908–1917) aikana venäläisen kirjallisuuden vastaanotossa ilmeni jyrkkä asennemuutos suhteessa aikaisempaan innostuneeseen vastaanottoon. Siitäkin huolimatta venäläisellä kirjallisuudella oli lukijansa, ja vaikutusvaltaiset kulttuurivälittäjät, kuten Eino Kalima, Maila Talvio, ja Eino Leino edelleen vaalivat suomalaisvenäläisiä kulttuurisuhteita.

Näkökulmia Venäjään ja suomalaisen kirjallisuuden venäjännökset

Henkinen muuri sisältää myös muiden kuin kirjailijoiden ja kääntäjien toimintaan liittyvää tutkimusta. H.K. Riikonen tarkastelee, kuinka suomalaisten tutkimusmatkailijoiden 1800-luvun loppupuoliskon ja 1900-luvun alun kuvaukset Venäjästä ovat laajentaneet suomalaisten Venäjä-tietoutta havainnollistamalla valtakunnan laajuutta, pitkiä välimatkoja ja väestön monipuolisuutta. Tutkimusmatkailijat olivat suomalais-ugrilaisten ja altailaisten kielten tutkijoita, pappeja ja maantieteilijöitä, jotka kirjoittivat matkakirjoja ja artikkeleita matkoistaan. Riikonen summaa tutkimuksensa antia itse hienosti toteamalla, että ”[t]utkimusmatkailijat eivät käyttä sellaisia termejä kuten multietninen, monikulttuurinen tai monikielinen. Kuitenkin se kuva, minkä suomalaiset tutkimusmatkailijat laajasta Venäjän valtakunnasta ovat antaneet, kattaa hyvin nuo termit” (s. 201).

Viola Parente-Čapková tarkastelee luvussaan mielenkiintoisesti suomalaisen naiskirjailijan L. Onervan (Hilja Onerva Lehtinen) suhteita venäläiseen kulttuuriin, venäläisyyden representaatioita tämän tuotannossa sekä tuotannon vastaanottoa Venäjällä. L. Onerva on tunnettu Suomessa ”ennen kaikkea Ranskan kulttuurin ja kirjallisuuden välittäjänä” (s. 312). Parente-Čapková mukaan ”tarkempi katse paljastaa myös hänen kiinnostuksensa venäläiseen kirjallisuuteen ja kulttuuriin” (s. 312). L. Onervan tuotannossa on monia kuvauksia venäläisistä ja venäläisyydestä, ja erityisesti venäläisen naisen henkilöahmo eri muodoissaan edusti siinä uudenlaisen naissubjektin, ”uuden naisen”, eri muunnelmia. Luvussa on kiinnostava analyysi kirjailijan vastaanotosta Venäjällä. Kirjan useissa muissakin luvuissa esiintyvä petroskoilainen kirjallisuudentutkija Eino Karhu käsitteli laajasti L. Onervan tuotantoa. Parente-Čapková huomauttaa, että Karhun käsittely on paljon laajempaa ja monipuolisempaa kuin siihenastisissa Suomen kirjallisuushistorioissa.

Suomen ruotsinkielisten kirjailijoiden asennoitumista Venäjään tarkastelevassa luvussa H.K. Riikonen tuo esille, kuinka asennoituminen useimmiten ”ilmenee tietoisuutena tai kokemuksena rajaseudusta, alueesta, joka ulottuu Saimaan rannoilta ja Imatralta Pietariin ja käsittää (...) myös Vienan- ja Aunuksen Karjalan” (s. 343).

Ruotsinkieliset kirjailijat olivat asennoitumisessaan, kuten Riikonen toteaa, hyvin heterogeeninen ryhmä. Riikonen erottaa kolme vaihetta kirjailijoiden suhteessa Venäjään: autonomian aika 1870-luvulle saakka, 1880–1890-lukujen karelianismi ja 1900-lukujen ensimmäisten vuosikymmenten Viipuriin ja sen lähialueisiin sijoittuvan kartano- ja kulttuurielämän aikakausi.

Suomalaisen kirjallisuuden venäjännöksiä tarkastellaan kaikkiaan kolmessa luvussa. Erja Laurila-Hellman ja Ben Hellman kartoittavat *Kalevalan* (1835) vastaanottoa 1800-luvun Venäjällä, ja johdattavat sen kahteen päälinjaan. *Kalevala* nähtiin yhtäältä merkittävänä mytologisena eepoksena, toisaalta sen nähtiin ilmentävän konservatiivisuutta ja taantumuksellisuutta. Koko *Kalevalan* venäjännös ilmestyi ensimmäistä kertaa 1888 Leonid Belskin toimesta. Natalia Jakovleva puolestaan selvittää suomalaisen kirjallisuuden käännöksiä Venäjällä 1880–1917 käsittelevässä luvussa, milloin venäläinen lukijakunta sai ensikosketuksen suomalaiseen kirjallisuuteen ja miten suomen kielen ammattikäntäjien määrän lisääntytyä venäjännösten valikoima laajeni. Jakovleva käsittelee erityisesti Juhani Ahoa, joka oli vuosisadan vaihteen eniten käännetty kirjailija. Hän tarkastelee myös tärkeää välittäjähahmoa, kirjallisuuden historioitsija, bibliografi ja käääntäjä Nikolai Bahtinia (pseudonyymi N. Novitš), joka toimitti runouden antologioita, käänsi suomenkielistä runoutta ja ylipäättään loi ”ensimmäisen kontaktin varsin huomattavaan joukkoon suomalaisrunoilijoita” (s. 243). Venäjäksi ilmestyi kyseisenä ajanjaksona ainakin 90 (!) aiemmin kääntämättömän suomalaisen aikalaiskirjailijan teoksia.

”[K]aikkien aikojen kattavimpia ulkomailla ilmestyneitä suomalaisen kirjallisuuden valikoimia” (s. 414) on suomalaisen kirjallisuuden käännösantologia *Сборник финляндской литературы* (1917, *Sbornik finljandskoi literatury*, ’Suomalaisen kirjallisuuden antologia’), kuten Mika Pyly ja Aleksandr Sobolev luvussaan toteavat. Suomalaisen runouden ja proosan laajan ja perusteellisen läpileikkauksen lisäksi teos sisälsi johdantoartikkelit Suomen ja suomalaisen kirjallisuuden historiaan sekä bibliografian venäjännetyistä suomalaisesta kauno- ja tietokirjallisuudesta. Teos kuitenkin ilmestyi ”ehkä huonoimpana kuviteltavissa olevan ajankohtana” (s. 414), eli lokakuun vallankumouksen aikaan, minkä vuoksi se ei saanut toivottua huomiota. Teoksen idean keksi Maksim Gorki, joka alun perin suunnitteli kokonaista vähemmistökansojen kirjallisuuksiin keskittyvää kirjasarjaa. Kuuluisat venäläiset runoilijat, Aleksandr Blok ja Valeri Brjusov, käänsivät, ja Brjusov myös toimitti teoksessa ilmestyneitä runojen venäjännöksiä.

Emigrantit Suomessa, suomalaiset Neuvosto-Karjalassa ja avantgarde-lehtien Venäjä-kuva

Kirjan kolme viimeistä lukua käsittelevät pääosin 1917 vallankumouksen jälkeistä aikaa venäläisten emigranttien, Neuvosto-Karjalan suomalaisen kirjallisuuden ja suomalaisen avantgardekirjallisuuden näkökulmista. Näistä ensimmäisessä Natalia Baschmakoff syventyy luvussaan venäläisten emigranttien kirjalliseen toimintaan sotienvälisessä Suomessa. Monipuolinen ja vilkas kulttuuri- ja kirjallisuusharrastus oli venäläisyhteisölle

menetetyn kotimaan korvike. Omapohjaista venäjänkielistä kirjallisuutta Suomeen ei kuitenkaan syntynyt, mihin syynä olivat taloudellinen niukkuus ja lukijakunnan pienuus. Suomessa asui kolme Venäjän vallankumousta edeltäneeseen modernismin niin sanottuun hopeakauteen kuuluvaa kirjailijaa, Vadim Gardner, Ivan Savin (Savolainen) ja Vera Bulitsch, joiden runoutta Baschmakoff analysoi elävästi. Lisäksi Baschmakoff tuo esille kirjailijoille ominaista monikulttuurisuutta ja, erityisesti Bulitschin kohdalla, ylirajaista välittäjätehtävää.

Teoksen viimeistä edellisessä luvussa Mikko Ylikangas tarkastelee suomalaisen kirjallisuuden syntyä rajan toisella puolella, Neuvosto-Karjalassa 1920-luvulla. Luku on mielenkiintoinen katsaus siihen, miten Tarton rauhansopimuksessa 1920 ”taattiin suomalaisten vaatima laaja autonomia Itä-Karjalalle sekä karjalaisten kielelliset ja kulttuuriset oikeudet” (s. 456). Myöhemmin helmikuussa 1921 ensimmäisessä yleiskarjalaisessa neuvostojen kokouksessa päätettiin, ”että Neuvosto-Karjalan virallisia kieliä olisivat venäjä ja suomi” (s. 464). Kun muualla Neuvostoliitossa monille kansallisille vähemmistöryhmille ryhdyttiin niin sanotun juurruttamispolitiikan (ven. коренизация, korenizatsija) myötä kehittämään kirjakieliä, ”Karjalassa tasavallan kansalliseksi kirjakieleksi valittiin vihamieliseksi koetun naapurimaan kieli” (s. 464). Monien vaikeuksien jälkeen 1930-luvun alkupuolisko oli Neuvosto-Karjalan suomenkielisen kirjallisuuden kulta-aikaa, joka kuitenkin vuosikymmenen loppupuoliskolla päättyi dramaattisesti kun 1935–1939 ”kansalliset ja ’porvarilliset’ elementit raivattiin pois väkivalloin” (s. 472). Tämä koski niin suomalaisia kuin karjalaisia kirjailijoita.

Harri Veivo antaa teoksen viimeisessä luvussa ”Venäjä ja Neuvostoliitto suomalaisissa avantgardelehdissä 1920-luvulla” jäsennetyn esityksen ”nuorten radikaalien” halusta ”kansainvälistää ja modernisoida Suomen henkistä ilmapiiriä” (s. 476) sekä siitä, millaista osaa Venäjä ja Neuvostoliitto näyttelivät radikaalisukupolven maailmankuvan rakentamisessa. Veivo lähestyy ajan avantgardelehtiä (*Ultra*, *Quosego*, *Tulenkantajat*) kiinnostavasti ikään kuin ylirajaisina tiloina: ”Ne tuovat samojen kansien väliin erilaisia teemoja ja tekijöitä, luovat ja ylläpitävät verkostoja, saattavat yhteen erilaisia diskursseja (verbaalisia ja visuaalisia, taiteellisia ja kaupallisia)” (s. 476). Luku nostaa esille Venäjän ja Neuvostoliiton roolin erityisesti *Tulenkantajissa* ilmenevän modernin maailman kuvallisen maiseman rakentumisessa.

Henkinen muuri tarjoaa monipuolisesti tietoa suomalaisvenäläisten kirjallisuussuhteiden vaiheista keskeisten kirjailijoiden ja kulttuuristen välittäjien, kiinnostavien tapaustutkimusten ja laajempien katsausten valossa kaikille aiheesta kiinnostuneille tutkijoille ja lukijoille. Erityisen ilahduttavaa on, että teoksen sähköinen versio on avoimesti saatavilla SKS:n sivustolla osoitteessa <https://doi.org/10.21435/skst.1493>.

Lähdeluettelo

Brjusov, Valeri & Maksim Gorki 1917. *Сборник финляндской литературы (Sbornik finljandskoi literatury)*. Petrograd: Parus.

Hvostova, Aleksandra 1796. *Отрывки (Otryvki)*. Sankt-Peterburg.

Hvostova, Aleksandra 2001. Takan äärellä. Teoksessa: Tihmeneva, Tatjana (toim.) *Kesäyön lumoa kohti: Venäläisiä matkakuvauksia 1800-luvun alun Suomesta*. Suomentanut Erkki Peuranen. Turku: Enostone, 13–16.

Kalevala 1835. *Kalevala taikka vanhoja Karjalan runoja Suomen kansan muinosista ajoista*. Koonnut Elias Lönnrot. Helsinki: SKS.

Kalevala 1889. *Калевала. Финская народная эпоса (Kalevala. Finskaja narodnaja epopeja)*. Venäjältä L.P. Belski. Sankt-Peterburg: Izdaniye žurnala *Panteon literatury*.

Suomalainen, Samuli 1900. *Kevään ajoilta*. Helsinki: K.E. Holm.

Tolstoi, Leo 1975. *Sota ja rauha*. Suomentanut Esa Adrian. Helsinki: Otava.

Kirjoittaja

Marja Sorvari toimii venäjänkielisen kirjallisuuden ja kulttuurin professorina Itä-Suomen yliopistossa. Hänen tutkimusaiheitaan ovat sukupuoli ja muisti nykykirjallisuudessa, käännöskirjallisuuden vastaanotto sekä monikielisyys ja ylijärjestyminen kirjallisuudessa.

Sähköpostiosoite: marja.sorvari(at)uef.fi